

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

І. В. Габро

Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах

Методичні рекомендації до семінарських занять

Випуск 281

Миколаїв – 2019

УДК 327:316,77](076)

Г 12

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 10 від 27 червня 2019 р.)

Рецензенти:

Рижков М. М., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Шевчук О. В., доктор політичних наук, професор, декан факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Г 12

Габро І. В. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах : методичні рекомендації до семінарських занять / І. В. Габро. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – 56 с. (Методична серія : вип. 281)

Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах» містять теми лекцій, плани семінарських занять, проблеми для обговорення, контрольні питання, завдання для самостійного виконання, вимоги до написання та тематику рефератів, доповідей та підготовки презентацій, контрольні питання до іспиту, список літератури.

Методичні рекомендації мають на меті полегшити вивчення студентами курсу «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», активізувати самостійну роботу, допомогти ґрунтовному оволодінню програмними матеріалами.

Призначені для студентів Чорноморського національного університету імені Петра Могили спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

УДК 327:001,102](076)

© Габро І. В., 2019

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2019

ISSN 1811-492X

ЗМІСТ

Концепція викладання дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах».....	4
Опис навчальної дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	7
Плани лекційних занять	9
Теми семінарських занять	14
Завдання для самостійної роботи	32
Самостійна робота за темами семінарських занять	33
Тематика рефератів.....	35
Презентація	38
Контрольна робота для студентів заочної форми навчання	39
Питання до іспиту.....	43
Тестові завдання	45
Література.....	48
Словник базових термінів	51

КОНЦЕПЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ»

Дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах» відноситься до нормативних навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Мета дисципліни: формування у майбутніх фахівців умінь здійснювати інформаційно-аналітичну роботу та аналізувати окремі проблеми у сфері міжнародних відносин. Також це ознайомлення студентів із основними поняттями інформаційно-аналітичної діяльності взагалі та пов'язаної із міжнародними відносинами зокрема, формування в них систематизованих знань і навичок щодо процесів пошуку й аналітичної обробки політичної інформації.

Завдання курсу:

- сформувати навички та вміння визначення основних факторів політичного оточення та їх впливу на ефективність міжнародних відносин;
- ознайомлення студентів з основними формами та методами інформаційної та аналітичної роботи;
- розкрити форми та методи створення інформаційної бази, моніторингу подій, оцінки інформації;
- навчити студентів орієнтуватися у складних політичних процесах, аналізувати їх перебіг, моделювати та прогнозувати розвиток зовнішньої політики країн, обґрунтовувати прийняті рішення;
- сформувати вміння володіти і використовувати конкретні методики обробки інформаційних потоків та підготовки аналітичних матеріалів;
- сприяти формуванню у студентів аналітичних навичок у роботі з міжнародною інформацією;
- навчити вільно орієнтуватися у діяльності міжнародних інформаційно-аналітичних структур.

Студент повинен знати:

- основні сучасні концепції інформаційно-аналітичної діяльності у міжнародних відносинах;

Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах

– методологію інформаційно-аналітичної діяльності, конкретні методики і методи обробки інформаційних потоків та підготовки аналітичних матеріалів;

– основи організації та функціонування інформаційно-аналітичних структур, роль і місце України в міжнародних інформаційних відносинах, структурні, функціональні та аналітичні моделі міжнародних інформаційних відносин.

Студент повинен уміти:

- застосовувати набуті знання у практичній діяльності;
- використовувати на практиці методики і методи обробки інформаційних потоків при підготовці аналітичних досліджень;
- розробляти аналітичні моделі міжнародних відносин для дослідження конкретних міжнародних ситуацій.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	«Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах»	
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Міжнародні відносини	
Рівень вищої освіти	бакалавр	
Статус дисципліни	нормативна	
Курс навчання	3	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	6	8, 9
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредитів/90 годин	
Структура курсу: – лекції; – семінарські заняття (практичні, лабораторні, підгрупові); – годин самостійної роботи студентів.	Денна форма	Заочна форма
	15	4
	30	6
	45	80
Відсоток аудиторного навантаження	50 %	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		
Форма підсумкового контролю	іспит	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Основні положення інформаційно-аналітичної роботи в галузі міжнародних відносин	2	2	3
2	Мета і зміст інформаційно-аналітичної роботи	2	2	3
3–4	Припущення і передбачення в інформаційно-аналітичній діяльності	2	4	3
5	Системний аналіз в інформаційно-аналітичній діяльності		2	5
6	Синергетичні та когнітологічні аспекти в інформаційно-аналітичній діяльності	2	2	3
7–8	Методика розробки аналітичних прогнозів у сфері міжнародних відносин	4	4	2
9–10	Методи аналітико-синтетичної обробки інформації	2	4	2
11	Інформаційно-аналітична робота у закордонних установах	1	2	4
12	Методика підготовки інформаційно-аналітичних документів		2	5
13	Інформаційна культура та її роль в удосконаленні інформаційної діяльності		2	5
14	Інформаційні центри		2	5
15	Перспективи та проблеми розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в Україні.		2	5
	Усього за курсом	15	30	45

Заочна форма

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Основні положення інформаційно-аналітичної роботи в галузі міжнародних відносин	1		6
2	Мета і зміст інформаційно-аналітичної роботи		0,5	6
3-4	Припущення і передбачення в інформаційно-аналітичній діяльності	1	0,5	6
5	Системний аналіз в інформаційно-аналітичній діяльності			7
6	Синергетичні та когнітологічні аспекти в інформаційно-аналітичній діяльності			7
7-8	Методика розробки аналітичних прогнозів у сфері міжнародних відносин	2		7
9-10	Методи аналітико-синтетичної обробки інформації	2	1	6
11	Інформаційно-аналітична робота у закордонних установах	2		6
12	Методика підготовки інформаційно-аналітичних документів			8
13	Інформаційна культура та її роль в удосконаленні інформаційної діяльності			7
14	Інформаційні центри			7
15	Перспективи та проблеми розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в Україні.			7
	Усього за курсом	8	2	80

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Лекція 1. Основні положення інформаційно-аналітичної роботи у галузі міжнародних відносин

План лекції

1. Поняття і структура аналітики. Проблеми та функції аналітичної діяльності в сучасному суспільстві.
2. Вимоги до аналітичної роботи у сфері міжнародних відносин.
3. Цілі та завдання інформаційно-аналітичних служб.

Література

1. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ : Кондор, 2012. 224 с.
2. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.
3. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
4. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
5. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 2. Мета і зміст інформаційно-аналітичної роботи

План лекції

1. Поняття, завдання, цілі, функції та рівні інформаційно-аналітичної роботи.
2. Об'єкт і предмет інформаційно-аналітичної роботи.
3. Процес інформаційно-аналітичної роботи і його основні стадії.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ : Кондор, 2012. 224 с.
3. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.

4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
5. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
6. Шпи́га П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 3. Припущення і передбачення в інформаційно-аналітичній діяльності

План лекції

1. Поняття припущення. Види припущень: погляд (думка) і гіпотеза.
2. Види і форми гіпотез. Методи розробки гіпотез і вимоги до них.
3. Поняття передбачення. Види передбачень: передрікання і прогноз.
4. Види і форми прогнозів, принципи і методи складання прогнозів.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
3. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
5. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
6. Шпи́га П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 4. Синергетичні та когнітологічні аспекти інформаційно-аналітичної роботи

План лекції

1. Синергетична парадигма як методологічна основа сучасної інформаційно-аналітичної діяльності.
2. Категоріальний апарат та інструментарій синергетичного підходу: його використання.
3. Інтелектуальні системи суспільства та штучний інтелект в системі інформаційно-аналітичної діяльності.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Мелешенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. Київ: ІЗМН, 1998. 194 с.
3. Мелюхин И. С. Информационное общество : истоки, проблемы, тенденции развития. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1999. 207 с.
4. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
5. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев: Ваклер, 2001. 352 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
7. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 5–6. Методика розробки аналітичних прогнозів у галузі міжнародних відносин

План лекції

1. Основні наукові категорії геополітики та концептуальні засади геополітичного прогнозування.
2. Методика розробки геополітичного прогнозу.
3. Особливості глобального політичного прогнозування.
4. Сценарії майбутнього міжнародних відносин.
5. Сценарії геополітичного майбутнього України.
6. Фактори ризику в роботі аналітика при складанні прогнозу.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
3. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.
4. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
5. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.

6. Шпи́га П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 7. Методи аналітико-синтетичної обробки інформації

План лекції

1. Прикладний аналіз текстової інформації з міжнародної проблематики.
2. Контент- та івент-аналіз у дослідженнях міжнародних відносин.
3. Когнітивне картування у дослідженнях міжнародних відносин.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Мелещенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. Київ : ІЗМН, 1998. 194 с.
3. Мелюхин И. С. Информационное общество : истоки, проблемы, тенденции развития. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1999. 207 с.
4. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
5. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
7. Шпи́га П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики: Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Лекція 8. Інформаційно-аналітична робота у закордонних установах

План лекції

1. Основи організації державної роботи щодо збирання та аналізу зовнішньополітичної інформації.
2. Основні джерела інформації, які використовують співробітники закордонних представництв.
3. Дезінформація, направлена інформація. Кулуарна дипломатія як спосіб збирання інформації.
4. Дипломатичні документи.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Мелещенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. Київ : ІЗМН, 1998. 194 с.
3. Мелюхин И. С. Информационное общество : истоки, проблемы, тенденции развития. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1999. 207 с.
4. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
5. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. Киев : Ваклер, 2001. 352 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Київський університет, 1999. 308 с.
7. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики: Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організовує дискусію з попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

Завданнями семінарських занять є:

- поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях;
- заохочення студентів до аналізу проблем місцевого самоврядування, активної творчої роботи зі самостійного опрацювання рекомендованої літератури;
- вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні знання в практичній діяльності;
- стимулювати у студентів прагнення на основі знання вітчизняних подій минулого та сучасності вдосконалювати систему місцевого самоврядування.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формувати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносять у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховують під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Семінар 1. Основні положення інформаційно-аналітичної роботи у галузі міжнародних відносин

План

1. Поняття і структура аналітики.
2. Проблеми та функції інформаційно-аналітичної діяльності в сучасному суспільстві.
3. Вимоги до аналітичної роботи у сфері міжнародних відносин.
4. Цілі та завдання інформаційно-аналітичних служб.

Питання для самоконтролю

1. Що таке аналітика?
2. Які рівні та функції аналітики Ви знаєте?

Література

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2014. 417 с.
2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Київ, МІЛП, 2001. 165 с.

3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. – К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи – К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
5. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К. : Київський університет, 1999. 308 с.
7. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
8. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

Відповідь на перше питання передбачає розкриття поняття «аналітика» та його сутності. Також варто сказати про внесок основоположника аналітики Аристотеля та розкрити його бачення аналітики. Розкриваючи структуру аналітики, необхідно зважати, що сьогодні аналітика є розгалуженою і складною системою знань, до якої входять логіка, наукова методологія, евристика та інформатика. Також у першому питанні доцільно розкрити функції аналітики. Однак для розкриття функцій необхідно вказати на рівні аналітики і тільки потім охарактеризувати ті функції, які виконує кожен рівень аналітики.

Відповідь на друге питання вимагає розкриття основних проблем у роботі аналітика (брак часу, нестача або надмірна кількість інформації, суб'єктивні чинники тощо). Розкрийте проблему «пастки часу» і засоби її подолання. Виходьте з того, що «пастка часу» – це невміння аналітиків (як правило, початківців) правильно розраховувати час для підготовки достовірного інформаційно-аналітичного продукту. Також у питанні необхідно розкрити функції інформаційно-аналітичної діяльності: управлінську, діагностичну, попереджуючу, пізнавально-ментальну (або гносеологічну). Однак перед тим, як розкрити функції інформаційно-аналітичної діяльності, необхідно розкрити сам термін «інформаційно-аналітична діяльність».

Третє питання присвячене розкриттю вимог до аналітичної роботи у сфері міжнародних відносин. У цьому питанні варто звернути увагу на загальні професійні вимоги до рівня фахової підготовки аналітика.

Відповідь на четверте питання необхідно розпочати про місце та час початку стрімкого розвитку інформаційно-аналітичних структур (служб). Також потрібно розповісти про роботу «think tanks» («фабрики думок») в США як приклад ефективної роботи інформаційно-аналітичних служб.

Семінар 2. Мета і зміст інформаційно-аналітичної роботи

План

1. Поняття, завдання, цілі, функції та рівні інформаційно-аналітичної роботи.
2. Об'єкт і предмет інформаційно-аналітичної роботи.
3. Процес інформаційно-аналітичної роботи і його основні стадії.
4. Джерела міжнародної інформації.

Темати доповідей

1. Критерії оцінки вивідної інформації, її значення для отримання висновків, рекомендацій її використання.
2. Неформальні методи аналізу міжнародних відносин.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть сутність інформаційно-аналітичної роботи.
2. Проаналізуйте складові елементи інформаційно-аналітичної роботи.
3. Якою є сутність історико-політичного напряму аналізу міжнародних відносин?
4. Яким є алгоритм загальної методології інформаційно-аналітичної роботи в процесі аналізу міжнародних відносин?
5. Якими є ознаки формальних методів дослідження міжнародних відносин?

Література

1. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Київ, МІЛП, 2001. 165 с.
2. Ефективна інформаційна робота : Посібник. – К. : Століття, 1998. 98 с.
3. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи – К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
4. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
5. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К. : Київський університет, 1999. 308 с.
6. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
7. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні розкрийте сутність інформаційно-аналітичної роботи. Зверніть увагу, що під інформаційно-аналітичною роботою (ІАР) у галузі міжнародних відносин і зовнішньої політики варто розуміти сукупність дій, що відбуваються в інтересах підвищення ефективності управлінської діяльності і мають на меті пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ на світовій арені, розгляд і оцінювання ситуацій, вироблення на основі аналізу й обробки міжнародної інформації висновків, рекомендацій, коментарів. Розкрийте інформаційний та аналітичний рівні ІАР. Розкриваючи завдання, цілі (стратегічні і тактичні) та функції інформаційно-аналітичної роботи, варто сказати і про засоби ІАР – інтелектуальні та технічні.

У другому питанні необхідно охарактеризувати об'єкт та предмет інформаційно-аналітичної роботи. У третьому – пояснити процес інформаційно-аналітичної роботи, під яким варто розуміти сукупність спрямованих на визначення предмет операцій мислення і технологічних процедур, виконання яких в певній послідовності із використанням засобів забезпечує вирішення поставленого завдання. Також необхідно пояснити стадії (етапи) процесу інформаційно-аналітичної роботи:

1. Загальне знайомство з проблемою, постановкою задачі.
2. Формування понять, їх визначення.
3. Збір фактів, створення емпіричної бази.
4. Тлумачення фактів.
5. Формування гіпотези, перевірка гіпотез.
6. Формування висновків.
7. Безпосередній виклад матеріалів.

Під час розкриття останнього питання семінару, зважайте на те, що під джерелами інформації мають на увазі встановлені законом бази і банки даних із широким типом представництва, які використовуються у дипломатичній практиці, діяльності міжнародних організацій, у регулюванні міжнародних конфліктів, у передачі особистої інформації. Охарактеризуйте відкриті (міжособистісні та опосередковані) та закриті джерела інформації (дипломатичні джерела, розвідувальні, військово-стратегічні, статистичні). Також зверніть увагу на такий різновид інформації як дезінформація.

Семінар 3–4. Припущення і передбачення в інформаційно-аналітичній діяльності

План

1. Поняття припущення. Види припущень: погляд (думка) і гіпотеза.
2. Види і форми гіпотез. Методи розробки гіпотез і вимоги до них.

3. Поняття передбачення. Види передбачень: передрікання і прогноз.
4. Види і форми прогнозів, принципи і методи складання прогнозів.

Темати доповідей

1. Значення припущення та передбачення при проведенні досліджень.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте поняття «припущення» та «передбачення».
2. Назвіть критерії успішного планування в сфері зовнішньої політики.
3. Охарактеризуйте передбачення, яке базується на основі причинних зв'язків.
4. Якими є ознаки передбачення за аналогією?
5. Проаналізуйте передбачення на основі теорії ймовірності.
6. Назвіть основні властивості передбачення на основі врахування стійких тенденцій.
7. Охарактеризуйте передбачення на основі врахування розвитку подій в певному напрямі.
8. Визначте основні ознаки передбачення на основі циклічного розвитку подій.
9. Якою має бути компетентність аналітика при складанні інформаційного документа?

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. – К. : Вища школа, 1997. 27 с.
2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Київ, МІЛП, 2001. 165с.
3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. – К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
5. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи – К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
6. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
7. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К. : Київський університет, 1999. 308 с.
8. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
9. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити поняття та цілі припущення. А також роз'яснити сутність видів припущення. Потрібно розтлумачити різницю між думкою (поглядом) та версією. Друге питання передбачає розкриття терміну «гіпотеза». Також у цьому питанні Ви маєте охарактеризувати види гіпотез загальну та часткову, наукову та робочу, та розкрити процес розробки гіпотези. Третє питання необхідно розпочати із визначення «передбачення». У цьому питанні необхідно пояснити різницю між передбаченням та припущенням, та розкрити види передбачень: передрікання і прогноз. Останнє питання семінару також варто розпочати із визначення терміну «прогноз». Охарактеризувати види прогнозів: за проблемно-цільовим критерієм (нормативний та пошуковий, прогноз-застереження та прогноз-розвідник); за часом випередження (поточний, короткотерміновий, середньотерміновий, довготерміновий або стратегічне міжнародне прогнозування, наддовготерміновий). У другій частині питання необхідно розкрити методи прогнозування – індивідуальні та колективні експертні оцінки (метод «мозкової атаки», метод Делфі тощо), математичні методи та інші.

Семінар 5. Системний аналіз в інформаційно-аналітичній діяльності

План

1. Сутність та основні різновиди системного аналізу.
2. Зміст і технологія системного аналізу в інформаційно-аналітичній діяльності.

Теми доповідей

1. Методологія і види системного аналізу.
2. Роль системного підходу в теорії та практиці інформаційно-аналітичної роботи.
3. Методи використання комп'ютерної техніки у рамках прикладних проєктів із зовнішньополітичної проблематики.
4. Критерії оцінки вихідної інформації.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть класифікаційні ознаки засобів збору і видів інформації.
2. Проаналізуйте основні засоби збору і класифікації інформації.

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. – К. : Вища школа, 1997. 27 с.

2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Київ, МІЛП, 2001. 165с.
3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. – К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
5. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи – К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
6. Мелещенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. – К. : ІЗМН, 1998. 194 с.
7. Муковський І. Т., Мищенко А. Г., Шевченко М. М. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. Київ. : Кондор, 2012. 224 с.
8. Петров В. Н. Информационные системы. – СПб. : Питер, 2002. 688 с.
9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К. : Київський університет, 1999. 308 с.
10. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
11. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити поняття та основні підходи до розуміння та ролі системного аналізу. Також варто наголосити на принципах, на яких засновується системний аналіз (ієрархії, формалізації, нормативності, цілісності, розвитку, оптимальності). Друга частина питання передбачає розкриття основних видів системного аналізу: за його призначенням, спрямованістю, способом здійснення, часом, за масштабом системи).

У другому питанні необхідно розкрити етапи системного аналізу (аналіз проблеми; визначення системи; аналіз структури системи; формулювання загальної мети та критерію; декомпозиція мети, виявлення потреб у ресурсах та процесах; виявлення ресурсів і процесів, композиція цілей; прогноз та аналіз майбутніх умов; оцінка цілей і засобів; відбір варіантів; діагноз існуючої системи; побудова комплексної програми розвитку; проектування об'єкту для досягнення цілей) та назвіть методи, які використовуються на кожному етапі.

Семінар 6. Синергетичні та когнітологічні аспекти інформаційно-аналітичної роботи

План

1. Синергетична парадигма як методологічна основа сучасної інформаційно-аналітичної діяльності.
2. Категоріальний апарат та інструментарій синергетичного підходу: його використання.
3. Інтелектуальні системи суспільства та штучний інтелект в системі інформаційно-аналітичної діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Що таке «точка біфуркації» в міжнародних відносинах?
2. Охарактеризуйте методичний аспект використання обчислювальної техніки при аналізі міжнародних ситуацій і процесів.

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. К. : Вища школа, 1997. 27 с.
2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, МЛП, 2001. 165с.
3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
5. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
6. Мелешенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. К. : ІЗМН, 1998. 194 с.
7. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
8. Петров В. Н. Информационные системы. – СПб. : Питер, 2002. 688 с.
9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К. : Київський університет, 1999. 308 с.
10. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. – К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
11. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

Відповідь на перше питання необхідно будувати зважаючи на те, що синергетика акцентує увагу на явищах, що виникають завдяки

спільній дії кількох (багатьох) факторів, кожен з яких окремо до цього явища не приводить. Синергетику часто визначають як науку про самоорганізацію. Необхідно розкрити роль синергетики у розумінні відмінності між випадковими та детермінованими процесами. Друге питання передбачає розкриття основних категорій синергетичного підходу – «точка біфуркації» та «атрактори».

У третьому питанні необхідно пояснити, що таке штучний інтелект та які інформаційні технології використовуються при аналізі міжнародних відносин (наприклад, інформаційно-моніторингова система Web-Observer).

Семінар 7–8. Методика розробки аналітичних прогнозів у галузі міжнародних відносин

План

1. Теоретико-методологічні підходи до передбачення характеру міжнародних відносин.
2. Методика розробки геополітичного прогнозу. Особливості глобального політичного прогнозування.
3. Сценарії майбутнього міжнародних відносин.
4. Сценарії геополітичного майбутнього України.
5. Фактори ризику в роботі аналітика при складанні прогнозу.

Теми доповідей

1. Напрями здійснення формалізованого моделювання.
2. Нормативне моделювання міжнародних ситуацій і процесів.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні види прогнозування.
2. Охарактеризуйте складові системного підходу при прогнозуванні процесів у міжнародних відносинах.
3. Дайте визначення поняттям «модель», «моделювання» та наведіть їхню класифікацію.
4. Назвіть характерні ознаки логіко-інтуїтивного моделювання.

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. К. : Вища школа, 1997. 27 с.
2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, МІПІ, 2001. 165 с.
3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.

5. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
6. Мелешенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. К. : ІЗМН, 1998. 194 с.
7. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
8. Петров В. Н. Информационные системы. СПб. : Питер, 2002. 688 с.
9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Київський університет, 1999. 308 с.
10. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
11. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

Розкривати перше питання семінару необхідно з пояснення ключових термінів – «геополітика», «геополітичні інтереси», «геополітична ситуація», «геополітичне положення». Пам'ятайте, що визнаючи геополітичне положення конкретної країни відносно інших, треба враховувати не лише індивідуальні особливості цих країн, а й їх належність до зазначених союзів і угруповань (10 груп країн).

У другому питанні необхідно розкрити поняття та принципи геополітичного прогнозування. Під час розробки геополітичного прогнозу важливо здійснити аналіз геополітичного положення країни. Потрібно пам'ятати, що геополітична ідентифікація країн-сусідів першого та другого порядків є основою аналізу положення держави серед них (поясніть які країни є країнами першого порядку, а які відносяться до країн другого порядку). У другій частині питання розкрийте поняття глобального політичного прогнозування, основні етапи та методи його здійснення.

У третьому та четвертому питаннях розкрийте актуальні сценарії майбутнього міжнародних відносин та геополітичного майбутнього нашої держави. Останнє питання семінару передбачає розкриття факторів ризику в роботі аналітика при складанні прогнозу.

Семінар 9–10. Методи аналітико-синтетичної обробки інформації

План

1. Прикладний аналіз текстової інформації з міжнародної проблематики.

2. Контент- та івент-аналіз у дослідженнях міжнародних відносин.
3. Когнітивне картування у дослідженнях міжнародних відносин.

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. К. : Вища школа, 1997. 27 с.
2. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, МЛП, 2001. 165 с.
3. Ефективна інформаційна робота : Посібник. К. : Століття, 1998. 98 с.
4. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
5. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
6. Мелещенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. К. : ІЗМН, 1998. 194 с.
7. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
8. Петров В. Н. Информационные системы. СПб. : Питер, 2002. 688 с.
9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Київський університет, 1999. 308 с.
10. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
11. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні розкрийте історію використання контент-аналізу як методу прикладного аналізу. Поясніть сутність контент-аналізу, розкрийте етапи його проведення та охарактеризуйте різновиди (кількісний, якісний, кількісно-якісний, структурний).

Івент-аналіз – це методика, заснована на спостереженні за ходом і інтенсивністю подій із метою визначення основних тенденцій еволюції обстановки в окремих країнах і на міжнародній арені. Розкрийте історію появи цього методу прикладного аналізу. Також необхідно охарактеризувати етапи івент-аналізу; назвати переваги та недоліки його застосування.

Наступною методикою аналізу під час проведення комунікативних кампаній є методика когнітивного картування, що застосовується, насамперед, у психології, і може виявитися ефективною при дослі-

дженні ролі особистісного фактора в політичних процесах чи в міжнародній ситуації. Поясніть сутність та етапи проведення когнітивного картування.

Семинар 11. Інформаційно-аналітична робота у закордонних установах

План

1. Основні джерела інформації, які використовують співробітники закордонних представництв.
2. Дезінформація, направлена інформація.
3. Кулуарна дипломатія як спосіб збирання інформації.
4. Дипломатичні документи. Види інформаційних документів, які готуються у посольствах, генеральних консульствах та торговельних представництвах.

Темати доповідей

1. Законодавство, яке визначає роботу торговельно-економічних місій (ТЕМ) України.
2. Основні документи, які регламентують інформаційну роботу дипломатичних місій України (План роботи посольства, Звіт про роботу посольства).
3. Основні види інформаційної діяльності зовнішньо-політичних відомств в країні перебування.

Питання для самоконтролю

1. Проаналізуйте заходи, які включає інформаційна робота дипломатичних представництв України в інформаційному полі країни перебування.
2. Проаналізуйте аналітично-довідкову роботу дипломатичних місій та основні види документів.
4. Проаналізуйте види інформації, яку містять звіти ТЕМ за місяць, квартал, півроку, рік.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин. – К. : Освіта, 1999. 351 с.
3. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи – К. : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.

4. Литвиненко О. В. Інформаційна безпека Європи : Конспект лекцій. – К. : Київський університет ім. Т. Г. Шевченка, 1999. 61 с.
5. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах / І. Т. Муковський, А. Г. Мищенко, М. М. Шевченко. – К. : Кондор, 2012. 224 с.
6. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні зверніть увагу на характеристику тих джерел, які може використовувати співробітник закордонного представництва (зважайте, що мова йде не лише про офіційні джерела). У другому питанні розкажіть про сутність дезінформування та про його форми: тенденційне викладення фактів; дезінформування «від зворотного», термінологічне «мінування», «сіре» дезінформування, «чорне» дезінформування. У третьому питанні поясніть сутність та значення кулуарної дипломатії, наведіть приклади її застосування.

Семінар 12. Методика підготовки інформаційно-аналітичних документів

План

1. Структура і обсяг прикладного проекту.
2. Підготовка аналітичних висновків і практичних рекомендацій.
3. Методика і практика складання аналітичної записки з проблем міжнародних відносин.

Теми доповідей

1. Робота над заголовком документа.
2. Підготовка великих документів.
3. Аналітична записка з проблем міжнародних відносин.
4. Процес підготовки аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

Питання для самоконтролю

1. Проаналізуйте принципи підготовки інформаційно-аналітичних документів.
2. Проаналізуйте основні етапи роботи над заголовком документу.
3. Якими є основні етапи процесу формулювання головної ідеї при підготовці інформаційно-аналітичних документів?

4. Як здійснюється оцінка інформації, джерела інформації та здобувача інформації?

5. Охарактеризуйте структуру та логічну побудову інформаційно-аналітичних документів: замітки, повідомлення, доповіді.

6. Проаналізуйте основні етапи структурної побудови інформаційно-аналітичних документів.

7. Охарактеризуйте схему побудови великих документів.

Література

1. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
2. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин. Київ : Освіта, 1999. 351 с.
3. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи. Київ : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
4. Литвиненко О. В. Інформаційна безпека Європи : Конспект лекцій. Київ: Київський університет ім. Т. Г. Шевченка, 1999. 61 с.
5. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
6. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

Успішне представлення результатів прикладного дослідження значною мірою залежить від вирішення проблеми його структуризації. Структуризація і впорядкованість необхідні не тільки з точки зору послідовності розгляду питань, що вивчаються, але й визначення кордонів між аналітичними та інформаційними розділами. Прикладний проект містить два основних функціональних розділи: інформаційний і аналітичний. В одному з них з певним ступенем лаконічності викладаються факти, на яких ґрунтуються висновки, а в іншому відбивається процес осмислення цих фактів.

Назвіть головні аспекти у підготовці аналітичних висновків і практичних рекомендацій. Аналітичний документ, як правило, має бути на 2–3 сторінках. Якщо у експерта є корисні відомості, які не вкладаються в такий обсяг, але він вважає їх корисними для споживача, то можна підготувати аналітичний документ з двох частин: найбільш важливі оцінки, висновки та пропозиції викласти в основній записці (на 2–3 сторінках), а до неї докласти більш повний додатковий матеріал.

Третє питання передбачає розкриття основних стадій процесу підготовки аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

**Семинар 13. Інформаційна культура та її роль
в удосконаленні інформаційної діяльності**

План

1. Поняття інформаційної культури.
2. Поліфункціональність інформаційної культури, її функції.
3. Компоненти інформаційної культури.
4. Інформаційна культура в управлінській діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть функції інформаційної культури.
2. Розкрийте компоненти інформаційної культури.

Література

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : Навч. посіб. К. : Університет «Україна», 2014. 417 с.
2. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
3. Палеха Ю. І. Ключі до успіху або Організаційна та управлінська культура. К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2000. 211 с.
4. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики: Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити сутність інформаційної культури, а також проаналізувати історію становлення інформаційного суспільства, якому і притаманний цей тип культури. У другому – назвати та розкрити функції інформаційної культури (пізнавальну, інформативну, комунікативну, регулятивну, аксіологічну, виховну).

Третє питання передбачає розкриття таких компонентів інформаційної культури: культури організації подання інформації; культури сприймання та користування інформацією; культури використання нових інформаційних технологій (НІТ); культури спілкування через засоби НІТ. У другій частині відповіді варто звернути увагу на поняття «мережевий етикет», який формують два останні компоненти. Четверте питання передбачає розкриття ролі та значення інформаційної культури в управлінській діяльності.

Семінар 14. Інформаційні центри

План

1. Основні завдання діяльності та типи інформаційних центрів.
2. «Think tanks» – найбільш потужні інформаційно-аналітичні центри світу.
3. Інформаційно-аналітичний центр RAND Corporation

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення «інформаційний центр»?
2. Назвіть та охарактеризуйте провідні групи найбільших інформаційно-аналітичних центрів світу.

Теми доповідей

1. Аналітичне дослідження Національної ради з розвідки США «Обриси майбутнього світу: Глобальні тенденції розвитку людства до 2020 року»
2. Аналітичне дослідження Національної ради з розвідки США «Глобальні тенденції до 2025 року».

Література

1. Голубничая Ю. RAND Corporation. URL : <http://amstd.spb.ru/modern/rand.htm> б.
2. Голубничая Ю. Научно-исследовательские центры США. URL : amstd.spb.ru/modern/TT.htm.
3. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин. Київ : Освіта, 1999. 351 с.
4. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи. Київ : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
5. Литвиненко О. В. Інформаційна безпека Європи : Конспект лекцій. Київ : Київський університет ім. Т. Г. Шевченка, 1999. 61 с.
6. Муковський, І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
7. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити поняття «інформаційний центр», охарактеризувати типи інформаційних центрів залежно від напрямів їх діяльності (оперативний відділ, інформаційно-аналітичний центр, центри інформації та банки даних, інформаційні агентства).

У другому питанні слід розкрити особливості функціонування світових інформаційно-аналітичних центрів. Відповідаючи на це питання, виходьте з того, що в наукових колах, think tanks, фабрики думок, «мозкові центри» визначаються як недержавні науково-дослідницькі організації, які, як правило, зосереджують свої зусилля в галузі гуманітарних наук – політики, економіки, соціології, права тощо. Вони проводять як прикладні дослідження, консультування, так і надають рекомендації органам державної влади; співпрацюють з громадськістю при обговоренні суспільно значимих питань.

У третьому питанні варто висвітлити основні етапи становлення аналітичного центру RAND Corporation, розкрити організаційну структуру та мету діяльності центру. Також визначити основні принципи діяльності. У другій частині відповіді на третє питання необхідно розкрити напрями діяльності та здобутки центру RAND Corporation у питанні дослідження міжнародних відносин: дослідження політики Радянського Союзу (Soviet studies); інформаційно-аналітична підтримка діяльності НАТО; дослідження питань, пов'язаних з міжнародним тероризмом; дослідження імміграційних процесів тощо.

Семінар 15. Перспективи та проблеми розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в Україні

План

1. Сучасні інформаційні технології в Україні.
2. Проблеми розвитку ІАД в Україні.
3. Перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні та світі.

Теми доповідей

1. Ринкова трансформація інформаційної діяльності в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні проблеми розвитку ІАД в Україні?
2. Чи є інформаційно-аналітичні центри в Україні? Які?

Література

1. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : Навч. посіб. К. : Університет «Україна», 2014. 417 с.
2. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах. К. : Кондор, 2012. 224 с.
3. Шпига П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. Київ : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Методичні рекомендації

У першому питанні необхідно розкрити історію запровадження новітніх технологій в усі сфери життєдіяльності українського суспільства, охарактеризувати розвиток правової бази у сфері інформаційних технологій в Україні. Друге питання передбачає зазначення основних проблем розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в Україні – правових, технічних, організаційних, кадрових, ментальних тощо. Відповідь на третє питання має містити не тільки перелік перспектив розвитку інформаційних технологій в Україні та світі, а й їх сутність та вже наявні досягнення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота з навчальним матеріалом є індивідуальним видом підготовчої роботи до лекцій, семінарів, передбачає виконання практичних завдань та контрольних робіт і здійснюється відповідно до навчального плану, навчальної і робочої програм з курсу.

Мета самостійної роботи:

- засвоєння методів самостійного вивчення навчального матеріалу, навичок пошуку більш глибоких знань;
- підвищення ефективності навчального процесу за допомогою організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного студента;
- оволодіння культурою розумової праці, умінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежності мислення, формування власного погляду на питання, що вивчаються.

Самостійна робота студентів починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсу «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах».

Основні форми самостійної роботи:

- - робота з підручниками, посібниками та науковою літературою;
- - самостійне вивчення окремих тем і питань до семінарських та практичних занять на основі навчальної, монографічної літератури, документів, матеріалів, періодичних видань;
- підготовка до заліку.

Основними формами контролю самостійної роботи студентів є:

- усне опитування на семінарських заняттях;
- письмові контрольні роботи;
- доповіді;
- виконання презентації;
- перевірка персональних опорних конспектів.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗА ТЕМАМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тематика доповідей з теми:

Тема 2. Мета і зміст інформаційно-аналітичної роботи

1. Критерії оцінки вивідної інформації, її значення для отримання висновків, рекомендацій і використання.
2. Неформальні методи аналізу міжнародних відносин.

Тема 3–4. Припущення і передбачення в інформаційно-аналітичній діяльності

1. Значення припущення та передбачення під час проведення досліджень.

Тема 5. Системний аналіз в інформаційно-аналітичній діяльності

1. Методологія і види системного аналізу.
2. Роль системного підходу в теорії та практиці інформаційно-аналітичної роботи.
3. Методи використання комп'ютерної техніки в рамках прикладних проєктів із зовнішньополітичної проблематики.
4. Критерії оцінки вихідної інформації.

Тема 7–8. Методика розробки аналітичних прогнозів у галузі міжнародних відносин

1. Напрями здійснення формалізованого моделювання.
2. Нормативне моделювання міжнародних ситуацій і процесів.

Тема 11. Інформаційно-аналітична робота у закордонних установах

1. Законодавство, яке визначає роботу торговельно-економічних місій (ТЕМ) України.
2. Основні документи, які регламентують інформаційну роботу дипломатичних місій України (План роботи посольства, Звіт про роботу посольства).
3. Основні види інформаційної діяльності зовнішньо-політичних відомств у країні перебування.

**Тема 12. Методика підготовки
інформаційно-аналітичних документів**

1. Робота над заголовком документа.
2. Підготовка великих документів.
3. Аналітична записка з проблем міжнародних відносин.
4. Процес підготовки аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

Тема 14. Інформаційні центри

1. Аналітичне дослідження Національної ради з розвідки США «Обриси майбутнього світу: Глобальні тенденції розвитку людства до 2020 року».
2. Аналітичне дослідження Національної ради з розвідки США «Глобальні тенденції до 2025 року».

**Тема 15. Перспективи та проблеми розвитку
інформаційно-аналітичної діяльності в Україні**

1. Ринкова трансформація інформаційної діяльності в Україні.

Вимоги до доповіді

- обсяг від 5 до 7 сторінок;
 - використання не менше ніж 5 джерел інформації;
 - наявність посилань на цитування, таблиці, статистичні матеріали;
 - висловлювання власної думки.
- Доповідь має захищатися усно на семінарському занятті.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Сутність та значення дезінформації.
2. Кулуарна дипломатія як спосіб збирання інформації.
3. Інформаційно-аналітичні центри міжнародних неурядових організацій.
4. Інформаційно-аналітичні центри міжнародних урядових організацій та об'єднань держав.
5. Аналіз та прогнозування виникнення міжнародних конфліктів.
6. Роль математичних методів у прикладному вивченні міжнародних відносин.
7. Поняття, види та принципи прогнозування.
8. Аналітичні ресурси зовнішньополітичних відомств.
9. Методологія сучасного аналізу міжнародних відносин.
10. Поняття, завдання та цілі інформаційно-аналітичної роботи в галузі міжнародних відносин
11. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи національної безпеки.
12. Зміст і технологія системного аналізу в інформаційно-аналітичній діяльності.
13. Моделі прийняття зовнішньополітичних рішень.
14. Основні теоретичні підходи до аналізу та прогнозування міжнародних відносин.
15. Аналітичне забезпечення підготовки та прийняття зовнішньополітичних рішень.
16. Системний аналіз в інформаційно-аналітичній діяльності.
17. Джерела міжнародної інформації.
18. Процес інформаційно-аналітичної роботи і його основні стадії.
19. Загальна характеристика методів дослідження міжнародних відносин.
20. Цілі та завдання інформаційно-аналітичних служб.
21. Методи аналітико-синтетичної обробки інформації.
22. Види інформаційних документів, які готуються у посольствах, генеральних консульствах та торговельних представництвах.
23. Сценарії геополітичного майбутнього України.
24. Особливості глобального політичного прогнозування.
25. Основні джерела інформації, які використовують співробітники закордонних представництв.
26. Підготовка аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

27. Поняття, види та принципи прогнозування.
28. Дипломатичні документи.
29. Центри інформації та документації НАТО.
30. Інформаційні центри ООН (або ЄС).

Вимоги до рефератів

Реферати повинні мати:

- обсяг від 15 до 25 сторінок;
- використання не менше ніж 15 джерел інформації (окрім підручників);
- наявність посилань на цитування, таблиці, статистичні матеріали;
- висловлювання власної думки.

Однак, перш ніж приступати до написання *реферату*, треба виконати наступне:

- підібрати необхідну літературу за темою і ґрунтовно її дослідити;
- розглянути правильність і доказовість висунутих авторами джерел тих чи інших положень;
- зіставити розглянуті в літературі факти, виділити в них загальне й особливе, узагальнити вивчений матеріал відповідно до наміченого плану реферату чи доповіді;
- підготувати необхідні для роботи ілюстрації, уміло використовувати особисті спостереження, досвід і експерименти.

Складання *реферату*, за курсом «Історія та теорія місцевого самоврядування» – це важлива форма самостійної роботи слухачів Інституту державного управління. Вона сприяє розвитку творчої думки, вчить їх використовувати отриманні в ЗВО знання на практиці.

Реферат має містити такі *структурні елементи*: вступ; основна частина; висновок. Перераховані частини доповнюються списком використаної літератури, інколи додатками.

У вступі в обов'язковому порядку має бути:

- актуальність дослідження;
- мета та завдання дослідження;
- визначені об'єкт і предмет дослідження;
- ступінь наукової розробки теми та джерельна база дослідження;
- описані використовувані у дослідженні методи;
- визначено новизну та практичну цінність роботи;
- позначена структура роботи.

Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах

В основній частині рукопису розглядаються накреслені завдання, аналізуються одержані результати, формуються методичні рекомендації.

У висновках викладають найбільш важливі результати, одержані в роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми.

До списку літератури включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися вимог державного стандарту. Кожен бібліографічний запис починають з нового рядка з порядковою нумерацією. Літературу розташовують в алфавітному порядку авторів та назв праць, спочатку видання українською (російською) мовою, потім – іноземною. Усі джерела вказують мовою, оригіналу.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Підготувати презентацію (яка розкриває одне з питань, 8–10 слайдів)

1. Джерела міжнародної інформації.
2. Дипломатичні документи.
3. Методи обробки інформації.
4. Сценарії майбутнього міжнародних відносин.
5. Етапи формування геоекономічного балансу.
6. Дезінформація.
7. Фактори ризику в роботі аналітика під час складання прогнозу.
8. Принципи і методи складання прогнозів.
9. Сутність та основні різновиди системного аналізу.
10. Категоріальний апарат та інструментарій синергетичного підходу.
11. Форми аналітичних прогнозів.
12. Цілі та завдання інформаційно-аналітичних служб.
13. Поняття і структура аналітики.
14. Вивідна (аналітична) інформація як результат інформаційно-аналітичної роботи.
15. Види припущень: погляд (думка) і гіпотеза.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота передбачає розгорнуту відповідь на два теоретичні та на тестові питання. Обсяг від 5 до 7 сторінок друкованого тексту (Times New Roman 14, інтервал 1,5).

Варіант № 1

1. Об'єкт і предмет інформаційно-аналітичної роботи.
2. Охарактеризувати стадії (етапи) процесу інформаційно-аналітичної діяльності.
3. Тести:
 - 1) Джерела інформації – це...
 - а) друковані засоби масової інформації;
 - б) встановлені законом бази і банки даних із широким типом представництва, які використовуються у дипломатичній практиці, діяльності міжнародних організацій, у регулюванні міжнародних конфліктів, у передачі особистої інформації;
 - в) міжособистісні контакти дипломатів, співробітників міжнародних організацій;
 - г) правильна відповідь відсутня.
 - 2) Основоположником аналітики вважають:
 - а) Аристотеля;
 - б) Платона;
 - в) Р. Декарта;
 - г) Ф. Бекона.
 - 3) Якість інформації залежить від наступних характеристик:
 - а) повнота, своєчасність, змістовність;
 - б) вірогідність, надійність, відносність, своєчасність, повнота, важливість;
 - в) аналітичність, своєчасність, відносність, важливість;
 - г) повнота, важливість, точність, змістовність.
 - 4) Технічні засоби ІАР включають:
 - а) повідомлення, дані, відомості;
 - б) дані, відомості, інформаційні картки, каталоги, повідомлення;

в) відомості, експертні системи, системи штучного інтелекту;
г) інформаційні картки, каталоги, повідомлення, експертні системи, системи штучного інтелекту.

5) Методика івент-аналізу заснована на...

а) спостереженні за ходом і інтенсивністю подій із метою визначення основних тенденцій еволюції обстановки в окремих країнах і на міжнародній арені;

б) вивченні міжнародних юридичних норм і інституцій;

в) припущенні, що ціле є більш вагомим ніж його складові частини;

г) обговоренні певної проблеми декількома експертами.

Варіант № 2

1. Форми аналітичних прогнозів.

2. Охарактеризувати технічні засоби інформаційно-аналітичної діяльності.

3. Тести:

1) Метод експертних оцінок, що полягає в розробці спеціальної анкети, збиранні даних, їхньому аналізі й обробці з метою виявлення необхідних показників інформаційних потреб – це...

а) метод рубрикаторів;

б) метод інтерв'ювання;

в) метод анкетування;

г) контент-аналіз.

2) Інформаційно-аналітична діяльність – це..

а) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їїньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень;

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

в) обговорення певної проблеми декількома експертами.

г) вивчення міжнародних юридичних норм і інституцій.

3) Передбачення – це...

а) імовірнісне судження про можливий розвиток подій, явищ, тенденцій;

Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

в) імовірнісне судження щодо минулих подій та явищ;

г) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень.

4) Послідовність конкретних процедур, реалізація яких забезпечує досягнення мети дослідження – це...

а) процедура;

б) методика;

в) прийом;

г) принцип.

5) Предметом ІАД є:

а) народи, системи держав, держави, міжнародні організації, політичні сили та індивіди;

б) конкретні ситуації в міжнародній обстановці;

в) міжнародна обстановка, сукупність факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на стан, розвиток міжнародних відносин і визначають види напрямів, форми та методи ІАД;

г) сукупність різних сторін та властивостей об'єкту і функцій, які цим об'єктом виконуються.

Варіант № 3

1. Методи розробки гіпотез і вимоги до них.

2. Визначте сценарії геополітичного майбутнього України.

3. Тести:

1) Інформаційно-аналітична діяльність – це..

а) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень;

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

в) обговорення певної проблеми декількома експертами.

г) вивчення міжнародних юридичних норм та інституцій.

2) Передбачення – це...

а) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень;

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

в) обґрунтоване припущення про майбутній стан явищ природи і суспільства чи про явища, невідомі на цей час, але які піддаються виявленню;

г) імовірнісне судження щодо минулих подій та явищ.

3) Послідовність конкретних процедур, реалізація яких забезпечує досягнення мети дослідження – це...

а) процедура;

б) методика;

в) прийом;

г) принцип.

4) Технічні засоби ІАР включають:

а) повідомлення, дані, відомості;

б) дані, відомості, інформаційні картки, каталоги, повідомлення;

в) відомості, експертні системи, системи штучного інтелекту;

г) інформаційні картки, каталоги, повідомлення, експертні системи, системи штучного інтелекту.

5) Джерела інформації – це...

а) друковані засоби масової інформації;

б) встановлені законом бази і банки даних із широким типом представництва, які використовуються у дипломатичній практиці, діяльності міжнародних організацій, у регулюванні міжнародних конфліктів, у передачі особистої інформації;

в) міжособистісні контакти дипломатів, співробітників міжнародних організацій;

г) правильна відповідь відсутня.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Івент-аналіз соціально-політичних процесів.
2. Інтернет-ресурси як джерело концептуально-аналітичної інформації щодо проблем внутрішньої і зовнішньої політики.
3. Інформаційні процеси: створення, збирання, зберігання, пошук, перетворення інформації.
4. Контент-аналіз та його роль у прикладному аналізі соціально-політичних процесів.
5. Критерії оцінки достовірності інформації.
6. Критерії оцінки інформаційності матеріалу.
7. Методи аналізу документів в інформаційно-аналітичній діяльності.
8. Методи обробки інформації.
9. Основні вимоги до інформаційно-аналітичної діяльності.
10. Питання організації інформаційно-аналітичної діяльності.
11. Планування інформаційно-аналітичної діяльності.
12. Поняття «інформація», «інформаційно-аналітична діяльність» у сфері управління, інформаційно-аналітична робота з документами.
13. Поняття «оглядова інформація». Інформаційний аналіз і синтез, функції оглядової інформації.
14. Поняття аналітичної діяльності.
15. Поняття, об'єкт, суб'єкт інформаційно-аналітичної діяльності.
16. Правове регулювання інформаційної сфери в Україні.
17. Принципи інформаційно-аналітичної діяльності.
18. Поняття передбачення. Види передбачень: передрікання і прогноз.
19. Види і форми прогнозів, принципи і методи їх складання.
20. Методика розробки геополітичного прогнозу.
21. Особливості глобального політичного прогнозування.
22. Сценарії майбутнього міжнародних відносин.
23. Сценарії геополітичного майбутнього України.
24. Основні джерела інформації, які використовують співробітники закордонних представництв.
25. Дезінформація, направлена інформація.
26. Кулуарна дипломатія як спосіб збирання інформації.
27. Дипломатичні документи.
28. Види інформаційних документів, які готуються у посольствах, генеральних консульствах та торговельних представництвах.
29. Джерела міжнародної інформації.

30. Процес інформаційно-аналітичної роботи і його основні стадії.
31. Вимоги до аналітичної роботи у сфері міжнародних відносин.
32. Цілі та завдання інформаційно-аналітичних служб.
33. Поняття і структура аналітики.
34. Когнітивне картування у дослідженнях міжнародних відносин.
35. Вивідна (аналітична) інформація як результат інформаційно-аналітичної роботи.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1) Оцінюючи надійність джерела інформації, варто враховувати такі положення:

- а) достовірність даних;
- б) валідність, правильність, точність;
- в) відсутність в інформації теоретичних помилок;
- г) своєчасність наданої інформації.

2) Метод експертних оцінок, що полягає у розробці спеціальної анкети, збиранні даних, їхньому аналізі й обробці з метою виявлення необхідних показників інформаційних потреб – це...

- а) метод рубрикаторів;
- б) метод інтерв'ювання;
- в) метод анкетування;
- г) контент-аналіз.

3) Інформаційні потреби – це...

а) дослідження актуальних проблем (інформаційні розробки, оперативні та аналітичні дослідження);

б) різновид пізнавальних потреб, що обумовлюються, передусім, через складну систему суспільних відносин (головним чином виробничих);

в) усвідомлення користувачем необхідності вивчення комплексу даних, що доповнюють початкові знання, через які суб'єкт інформаційної взаємодії вирішує об'єктивну проблему, що виникла в процесі взаємодії з навколишньою дійсністю;

- г) правильна відповідь б і в.

4) Послідовність конкретних процедур, реалізація яких забезпечує досягнення мети дослідження – це...

- а) процедура;
- б) принцип;
- в) прийом;
- г) методика.

5) Інформаційно-аналітична діяльність – це..

а) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень;

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

- в) обговорення певної проблеми декількома експертами;
- г) вивчення міжнародних юридичних норм та інституцій.

б) Інформаційні потреби, що відображають комплекс проблем міжнародних відносин – це...

- а) фактичні інформаційні потреби;
- б) кардинальні інформаційні потреби;
- в) суб'єктивні інформаційні потреби;
- г) абсолютні інформаційні потреби.

7) Основоположником аналітики вважають:

- а) Р. Декарта;
- б) Платона;
- в) Аристотеля;
- г) Ф. Бекона.

8) Метод вивчення інформаційних потреб, який передбачає попередню розробку програми можливих цільових запитань, отримання відповідей на них у процесі зустрічей із фахівцями й аналіз даних – це...

- а) метод рубрикаторів;
- б) метод інтерв'ювання;
- в) метод анкетування;
- г) контент-аналіз.

9) Передбачення – це...

а) імовірнісне судження про можливий розвиток подій, явищ, тенденцій;

б) особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності;

- в) імовірнісне судження щодо минулих подій та явищ;
- г) сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень.

Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах

10) Вторинний документ, який містить систематизовані і узагальнені відомості стосовно характеру і призначення науково-технічних видань і документів – це...

- а) реферативний огляд;
- б) аналітичний огляд;
- в) бібліографічний огляд;
- г) загальний огляд.

11) Технічні засоби ІАР включають:

- а) повідомлення, дані, відомості;
- б) дані, відомості, інформаційні картки, каталоги, повідомлення;
- в) відомості, експертні системи, системи штучного інтелекту;
- г) інформаційні картки, каталоги, повідомлення, експертні системи, системи штучного інтелекту.

12) Первинний документ, одержаний у результаті всебічного аналізу відомостей з першоджерел, містить якісно нову інформацію, тобто аргументовану авторську оцінку стану, тенденцій розвитку визначеної проблеми, предмета і, за необхідності, обґрунтовані рекомендації щодо їх вирішення – це...

- а) реферативний огляд;
- б) аналітичний огляд;
- в) бібліографічний огляд;
- г) загальний огляд.

13) Маркетинговим дослідженням, яке проводиться для перевірки гіпотез відносно причинно-наслідкових зв'язків, називають...

- а) описове дослідження;
- б) казуальне дослідження;
- в) розвідувальне дослідження;
- г) поглиблене дослідження.

14) Методика івент-аналізу заснована на...

- а) припущенні, що ціле є більш вагомим ніж його складові частини;
- б) вивченні міжнародних юридичних норм та інституцій;
- в) спостереженні за ходом та інтенсивністю подій з метою визначення основних тенденцій еволюції ситуації в окремих країнах і на міжнародній арені;
- г) обговоренні певної проблеми декількома експертами.

15) До різновидів аналітичних досліджень відноситься:

- а) розвідукові, казуальні і описові дослідження;
- б) моніторингові, інноваційні і кумулятивні дослідження;
- в) кумулятивні, казуальні і описові дослідження;
- г) моніторингові, інноваційні і описові дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Біленчук П. Д., Бут В. В., Гавловський В. Д. Комп'ютерна злочинність : Навчальний посібник. К. : Атіка, 2002. 240 с.
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень. К. : Вища школа, 1997. 27 с.
3. Боднар І. Р. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах. Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. 280 с.
4. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. К. : Либідь, 1995. 111 с.
5. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : Навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2014. 417 с.
6. Городецька О. М. Міжнародна інформація. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Київ, МЛП, 2001. 165 с.
7. Дьяконов В. П. Internet. Настольная книга пользователя. М. : СОЛОН-Пресс, 2005. 576 с.
8. Ефективна інформаційна робота : Посібник. К. : Століття, 1998. 98 с.
9. Захарова І. В., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 336с.
10. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародних відносин. Київ : Освіта, 1999. 351 с.
11. Коломієць В. Міжнародні інформаційні системи. Київ : ВПЦ Київський університет, 2001. 458 с.
12. Литвиненко О. В. Інформаційна безпека Європи : Конспект лекцій. Київ : Київський університет ім. Т. Г. Шевченка, 1999. 61 с.
13. Мелешенко О. К. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології, як гарантія інтеграції журналістики. Україна в світовому інформаційному просторі. Київ : ІЗМН, 1998. 194 с.
14. Мелюхин И. С. Информационное общество : истоки, проблемы, тенденции развития. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1999. 207 с.
15. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах / І. Т. Муковський, А. Г. Мищенко, М. М. Шевченко. – К. : Кондор, 2012. 224 с.
16. Петров В. Н. Информационные системы. СПб. : Питер, 2002. 688 с.

17. Плэтт В. Стратегическая разведка : Основные принципы : Пер. с англ. – М. : изд-во Дом «Форум», 1997. 376 с.
18. Почепцов Г. Г. Коммуникационные технологии XX века. К. : Ваклер, 2001. 352 с.
19. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Київський університет, 1999. 308 с.
20. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. К. : Вид. Паливода А. В., 2001. 112 с.
21. Шпиґа П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики : Конспект лекцій. – К. : Київський міжнародний університет, 2004. 108 с.

Додаткова

1. Анохин А. М. Политическое знание : науковедческий анализ. М. : ЗНАК, 2001. 98 с.
2. Анфилатов В. С., Смельянов А. А., Кукушкин А. А. Системный анализ в управлении : Учебное пособие. – М. : Финансы и статистика, 2002. 368 с.
3. Виноградов В. А. Общественные науки и информация. М. : Наука, 1978. 263 с.
4. Городецька О. М. Проблеми протидії комп'ютерній злочинності й захисту інтелектуальної власності в Інтернеті : міжнародний та український досвід // Україна на шляху до європейської спільноти в умовах Помаранчевої революції : Тези міжнар. наук. конф. – К. : 2005. С. 240–245.
5. Гришин А. В., Никольский Н. М. Системный анализ и диалог ЭВМ в исследовании международных отношений : Некоторые вопросы теории и опыта. – М. : Междунар. отношения, 1982. 320 с.
6. Ландэ Д. В. Поиск знаний в Internet. Профессиональная работа. М. : ИД «Вильямс», 2005. 272 с.
7. Морозов А. О., Косолапов В. Л. Інформаційно-аналітичні технології підтримки прийняття рішень на основі регіонального соціально-економічного моніторингу. К. : Наукова думка, 2002. 234 с.
8. Почепцов Г. Г. Теория и практика информационных войн. Ровно : Волинські обереги, 1999. 124 с.
9. Структура сучасного документознавства // Вісн. Кн. палати. 2003. № 4. С. 18–21.
10. Сардачук П. А., Кулик О. П. Дипломатичне представництво : організація і форми роботи : Навчальний посібник. К. : Україна 2001. 176 с.

11. Чепуренко Я. О. Офіційні видання в системі інформаційних ресурсів органів державної влади (зарубіжний досвід) // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. С. 13–23.
12. Bardach E. Policy Analysis : A Handbook for Practice. Los Angeles : University of California, 1995. 215 p.
13. Weimer D., Vining A. Policy Analysis : Concepts and Practice. New Jersey : Prentice Hall, 1992. 424 p.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua/> – Сервер Верховної Ради. Містить базу даних по законодавству України, законопроекти, новини українського парламенту.
2. <http://www.kmu.gov.ua/> – Кабінет Міністрів України. Інформація про уряд України, органи влади, новини.
3. www.mfa.gov.ua – Міністерство закордонних справ України.
4. www.uscipr.kiev.ua – український незалежний центр політичних досліджень.

СЛОВНИК БАЗОВИХ ТЕРМІНІВ

Аналіз і синтез – процеси фактичного або уявного розкладання цілого на частини і відтворення цілого з частин.

Аналітика – це цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної розумової діяльності, яка дозволяє ефективно оброблювати інформацію з метою удосконалення якості існуючих і набуття нових знань, а також підготовки інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Аналітичний огляд – первинний документ, одержаний у результаті всебічного аналізу відомостей з першоджерел, містить якісно нову інформацію, тобто аргументовану авторську оцінку стану, тенденцій розвитку визначеної проблеми, предмета і, за необхідності, обґрунтовані рекомендації щодо їх вирішення.

Бібліографічний огляд – вторинний документ, який містить систематизовані і узагальнені відомості про характер і призначення науково-технічних видань і документів.

Висновок (умовивід) – логічна форма мислення, у якій з одного або декількох суджень (посилань) на основі правил логіки виводиться нове судження (наслідок). Умовивід – основний метод одержання нового знання.

Дедукція – один з основних засобів суджень і умовиводів, методів дослідження. У формальній логіці дедукція розглядається як рух знання від загального до конкретного. У ІАР дедукція розуміється як доказ наслідків із посилань на основі законів логіки. З фактичного матеріалу вибирається сукупність початкових положень (аксіом) і за допомогою правил логіки виводиться нове знання.

Джерела інформації – це встановлені законом бази і банки даних із широким типом представництва, які використовуються у дипломатичній практиці, діяльності міжнародних організацій, у регулюванні міжнародних конфліктів, у передачі особистої інформації.

Засоби ІАР – сукупність інтелектуальних та технічних засобів, що забезпечують виконання поставленої мети (задачі).

Зовнішня політика – діяльність держави, великих соціальних груп у галузі міжнародних відносин, їх регулювання.

Зовнішня розвідка – один з державних органів, що займається забезпеченням безпеки та життєво важливих інтересів суспільства та держави.

Івент-аналіз (англ. event – подія) – подієвий аналіз, методика вивчення динаміки політичних ситуацій, що ґрунтується на спостереженні за розвитком та інтенсивністю подій з метою визначення тенденцій їх еволюції, застосуванні класифікованого підходу до збирання інформації, завчасному визначенні елементів процесу, які мають для дослідження найбільше значення.

Індукція – один з основних способів суджень і методів дослідження, що у формальній логіці розглядається як рух знання від конкретного до загального.

Інтелектуальні засоби ІАР включають: відомості – характеристики властивостей об'єкту, що спостерігається або досліджується, представлені у доступній формі для людини; дані – факти або відомості, надаються у формалізованому вигляді, що забезпечує можливість їх зберігання, обробки та передачі; повідомлення – форма подачі інформації – сукупність логічно пов'язаних відомостей, що є для споживача єдиним цілим.

Інформаційний запит – це сформульована природною мовою в письмовій або усній формі усвідомлена вимога фахівця, організації установи, що частково відтворює їхні потреби і спрямована комунікатору для одержання необхідних синтезованих відомостей, фактографічних даних.

Інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності.

Інформаційно-аналітична робота (ІАР) у галузі міжнародних відносин і зовнішньої політики – сукупність дій, що відбуваються в інтересах підвищення ефективності управлінської діяльності і мають на меті пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ на світовій арені, розгляд і оцінювання ситуацій, вироблення на основі аналізу й обробки міжнародної інформації висновків, рекомендацій, коментарів.

Інформаційно-пошукова система (ІПС) – сукупність інформаційно-пошукового масиву, інформаційно-пошукової мови, правил її використання, критеріїв видачі та технічних засобів.

Контент-аналіз (англ. content analysis; від content-зміст) – формалізований метод вивчення текстової і графічної інформації, який полягає в переведенні інформації, що вивчається, в кількісні показники та її статистичній обробці. Характеризується великою упорядкованістю, систематичністю.

Метод анкетування – це метод експертних оцінок, що полягає в розробці спеціальної анкети, збиранні даних, їхньому аналізі й обробці з метою виявлення необхідних показників інформаційних потреб.

Метод інтерв'ювання – це метод вивчення інформаційних потреб, який передбачає попередню розробку програми можливих цільових запитань, отримання відповідей на них у процесі зустрічей із фахівцями й аналіз даних.

Метод рубрикаторів – це метод вивчення інформаційних потреб, що передбачає існуючі і можливі напрями інформаційного забезпечення.

Метод – сукупність прийомів та способів пізнання; прийом – окрема дія для досягнення мети дослідження.

Методика – послідовність конкретних процедур, реалізація яких забезпечує досягнення мети дослідження.

Методологія аналітичних досліджень – це сукупність принципів, методів, способів та підходів до організації та проведення досліджень: принципи – вироблені наукою та практикою, сформульовані у концентрованому вигляді найбільш важливі ідеї, установки.

Міжнародна інформація – інформація, що циркулює в галузі міжнародних відносин.

Міжнародні відносини – сукупність політичних, економічних, правових, військових, дипломатичних зв'язків між народами, державами, системами держав, різноманітними соціальними і політичними силами, організаціями.

Модель (лат. *modulus* – міра, зразок, норма) – у широкому розумінні – аналог, замітник деякого об'єкта-оригіналу (події, процесу, явища) іншим об'єктом, що за певних умов відображає властивості оригіналу.

Моделювання – процес дослідження реальних об'єктів шляхом побудови, вивчення й інтерпретації моделей.

Моніторинг – безперервне спостереження за станом оточуючого середовища з метою управління ним шляхом своєчасного інформування щодо можливостей настання несприятливих, критичних або неприпустимих ситуацій.

Науково-інформаційна діяльність (НІД) – це соціально-організований різновид наукової праці, яка виконується в цілях підвищення ефективності досліджень і розробок і полягає у здійсненні таких головних процесів, як: збір, аналітико-синтетична переробка, зберігання і пошук закріпленої у документах наукової інформації, а також в наданні (або розповсюдженні) цієї інформації ученим-дослідникам і фахівцям у відповідний час і в зручній для них формі (в межах інформаційного забезпечення та інформаційного обслуговування).

Пізнання – суспільно-історичний процес діяльності людини, спрямований на відображення об’єктивної дійсності.

Процес інформаційно-аналітичної роботи – сукупність спрямованих на визначення предмет операцій мислення і технологічних процедур, виконання яких у певній послідовності із використанням засобів забезпечує вирішення поставленого завдання.

Розвідувальна інформація – один з видів соціальної інформації, яка функціонує в усіх системах людського суспільства та відображає існуючі сторони розвитку соціальних об’єктів.

Спосіб – система дій, що застосовуються під час виконання певного дослідження; процедура – встановлений порядок виконання прийомів та способів дослідження.

Спостереження – цілеспрямоване сприйняття інформації, обумовлене завданнями діяльності.

Технічні засоби ІАР включають: інформаційні картки, каталоги, щоденники, інформаційні та інформаційно-аналітичні системи, системи інформаційного обслуговування, штучного інтелекту, експертні системи, АРМ аналітиків тощо.

Технологія (техніка) аналітичного дослідження – сукупність прийомів та способів, які входять до складу процедур.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Ірина Володимирівна
Габро**

**Інформаційно-аналітична діяльність
у міжнародних відносинах**

Методичні рекомендації до семінарських занять

Випуск 281

Редактор *Р. Грубкіна*.

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Д. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*, фальцювальні-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 25.12.2019

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 2,07.

Тираж 5 пр. Зам. № 5876.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81,

e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.